

Сяргей Кавалёў

ЛОКІС. ВЕРСІЯ

П'еса ў 2-х дзях
паводле апавядання Праспэра Мэрымэ

А С О Б Ы

Прафесар Вітэмбах

Граф Міхал Шэмет

Чорная Пані, маці Міхала Шэмета

Юлія Івінская, нарачная Міхала Шэмета

Габрыэля Даўгяла, цётка Юліі Івінскай

Доктар Фробэр

Ад'ютант Ленскі

Варажбітка

Гадзюка

Грыб-Мухамор

Мядзведзь

Дзеянне адбываецца ў 1866 г. у Літве і ў 1867 г. у Кёнігсбергу.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

З’ява 1.

Цемра. Чуваць голас доктара Фробэра.

Г о л а с Д о к т а р а Ф р о б э р а. Яна звар’яцела ад жаху... Ад жаху, які аднойчы перажыла. Гэта здарылася дваццаць сем гадоў таму, яшчэ да нараджэння графа Міхала. Праз тры... ці нават два дні пасля вяселля, якое святкавалася ў гэтым самым замку, граф, бацька цяперашняга, паехаў на паляване. Нашы ліцвінскія жанчыны – амазонкі ад роду, як вы ведаеце. Графіня таксама паехала... Ці яна скакала ззаду, ці мо абагнала астатніх паляўнічых... я не ведаю. Але раптам да графа наўскачкі падлятае графінін пахолак, хлопец дванаццаці ці чатырнаццаці гадоў. “Гаспадар, -- кажа ён, -- мядзведзь панёс графіню!” Усе паляўнічыя скачуць туды, дзе ён паказвае, -- графіні ані следу! Ляжыць яе задушаны конь, побач – яе падраны на шматкі кажушок. Пачалі шукаць па ўсім лесе. Нарэшце адзін паляўнічы крычыць: “Мядзведзь!” І праўда, праз паляну ішоў мядзведзь і цягнуў з сабой графіню, напэўна, каб пасля з’есці яе ў гушчары, бо гэтыя звяры – вялікія гурманы. Графа, які быў жанаты ўсяго другі дзень, ахапіў рыцарскі запал, ён хацеў кінуцца на мядведзя з паляўнічым нажом. Але літоўскі мядзведзь не дасць пратнуць сябе, як нейкі там алень. На шчасце графаў збраяносец, гультаяваты дзяцюк, які быў таго дня такі п’яны, што не адрозніў бы зайца ад казулі, стрэліў з карабіна болей чым за сто крокаў і нават не падбаў, куды пацэліць куля – у звера ці ў жанчыну, і забіў мядзведзя насмерць. На такія стрэлы здатныя толькі п’яныя... Графіня была моцна падрапаная, беспрытомная і з паламанай нагой. Яе вынеслі, яна апрытомнела, але розум пакінуў яе назаўсёды...

З’ява 2.

У маёнтку Мядзінцінтале. За сталом у гасцёўні сядзяць д о к т а р Ф р о б э р і п р а ф е с а р В і т э м б а х, п’юць мадэру з прыгожых старадаўніх келіхаў і размаўляюць.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*уражаны аповядам*). Назаўсёды? І

Д о к т а р Ф р о б э р. На жаль.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. І ваш пільны нагляд, доктар, не вярнуў ёй здароўе?

Д о к т а р Ф р о б э р. Яе вазілі ў Санкт-Пецярбург. Сур’ёзная кансультацыя, чатыры лекары, абвешаныя ўсімі ордэнамі. Яны казалі: “Пані графіня цяжарная, і магчыма роды стануцца прычынай спрыяльнага крызісу”. Лекарам далі па сто рублёў кожнаму. Праз дзевяць месяцаў у графіні нарадзіўся здаровы хлопчык. А дзе ж спрыяльны крызіс? Ніякага крызісу, вар’яцтва толькі абвастрылася. Граф паказаў ёй дзіця. Гэта заўсёды робіць моцнае ўражанне... у раманах. “Забіце яго! Забіце звера!” – закрычала яна і ледзь не кінулася, каб перагрызці яму горла.

Нечакана дзверы гасцёўні расчыняюцца і ў пакой урываецца Ч о р н а я П а н і – заўчасна састарэлая жанчына з ўскудлачанымі сівымі валасамі і шалёнымі вычыма.

Ч о р н а П а н і. Забіце яго! Забіце звера! Падпаліце гэтую праклятую бярогу, у якую ён вас завабіў!

Д о к т а р Ф р о б э р (*імкліва ўсхопліваецца з-за стала*). Прабачце, прафесар, мушу выконваць свае абавязкі. (*Да Чорнай Пані, сувора*). Хто Вам дазволіў пакінуць свой пакой Пані? Вы хочаце, каб я загадаў абрэзаць Вам валасы?

Ч о р н а П а н і (*захінае валасы рукамі, спалохана*). Не, не пазбаўляйце мяне апошняй радасці! Мае прыгожыя кудзеркі!

Д о к т а р Ф р о б э р (*да Вітэмбах*). Прыступы шаленства чаргуюцца ў яе з поўнай апатыяй. Не паверыце, прафесар, але адзінае нармальнае пачуццё, якое ў ёй засталася – какецтва. Напэўна, калісьці ў яе былі сапраўды шыкоўныя валасы. (*Падыходзіць да Чорнай Пані, далікатна абдымае яе за плечы і выводзіць з пакоя*).

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*ціха*). Несумненна, у яе былі шыкоўныя валасы. Мядзведзь не паквапіўся б на брыдкую кабету.

Недзе далёка чуваць мядзведжы рык. На парозе гасцёўні паказваецца магутная постаць г р а ф а Ш э м е т а. Прафесар Вітэмбах уздрыгвае.

Г р а ф Ш э м е т. Добры вечар, прафесар. Я напалохаў вас?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Вы так нечакана і ціха ўвайшлі...

Г р а ф Ш э м е т. Я – граф Шэмет, гаспадар маёнтку. Прабачце, што не сустрэў вас учора: пакутваў ад галаўных боляў.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*прыўзнямаецца з крэсла і схіляе голаў у знак прывітання*). Доктар Фробэр сустрэў мяне і паказаў бібліятэку. А потым распавёў гісторыю вашай сям'і. Маё спачуванне, граф.

Г р а ф Ш э м е т. Доктар вельмі заслужаны для нашай сям'і чалавек, хаця... празмерна балбатлівы. Вы знайшлі ў бібліятэцы кнігі, з-за якіх прыехалі ў Літву?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Так, пане графе. Старадаўнія жамоіцкія дайны, ліцвінскія падані і легенды. Яшчэ раз дзякую за гасціннасць і дазвол карыстацца вашай багатай бібліятэкай.

Г р а ф Ш э м е т. Дробязі. Рады дапамагчы знанаму навукоўцу. Тым больш, што вы таксама можаце мне аказаць паслугу. Здаецца, акрамя навуковага тытулу вы маеце яшчэ сан евангеліцкага святара?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Так, пане графе.

Г р а ф Ш э м е т. Наш мясцовы пастар, захварэў, а я якраз надумаў жаніцца. Можце вы абвянчаць мяне з маёй абранніцай?

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*здзіўлена*). Прызнаюся, просьба нечаканая. Але калі ваша абранніца таксама згодная даверыць службу чужынцу – я да вашых паслугаў. (*Схіляецца ў наклоне*).

Г р а ф Ш э м е т. Заўтра я вас з ёй пазнаёмлю, прафесар. Яна жыве недалёка адсюль, у маёнтку Даўгялы. Дарэчы, там таксама ёсць бібліятэка. Калі не прыгажосць паненкі, то багацце кнігазбора вас абавязкова ўразіць. (*Натужліва смяецца*).

П р а ф е с а р В і т э м б а х. З нецярпеннем буду чакаць заўтрашняга дня.

Г р а ф Ш э м е т. Дабранач, прафесар.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Дабранач, пане граф.

Граф Шэмет пакідае пакой.

З'ява 3.

Пакой, адведзены прафесару Вітэмбаху. Прафесар збіраецца спаць: загортвае кнігу і кладзе на начны столік, задувае лямпу. Цёплая восеньская ноч. Акно адчынена. Нечакана за вакном чуваць трэск сухіх галін і сцішаны мядзвежы рык. Устрывожаны Вітэмбах узнімаецца з ложка, запальвае лямпу і падыходзіць да вакна. Святло лямпы асвятляе ў лістоце дрэва пад вакном чалавечы твар, вельмі падобны на твар графа Шэмета, але з шалёным бляскам у вачах.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*крычыць*). Хто ты, чаго табе трэба?!

Дзіўная істота спрытна спускаецца з дрэва, ухапіўшыся за тоўстую галіну, на імгненне павісае на ёй, саскоквае на зямлю і знікае ў цемры.

У пакой зазірае занепакоены д о к т а р Ф р о б э р.

Д о к т а р Ф р о б э р. Пан крычаў?

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*наказвае ў бок акна*). Там, на дрэве, нейкі чалавек. Вельмі падобны на графа Шэмета.

Д о к т а р Ф р о б э р. Пан прафесар, напэўна, памыліўся. Навошта графу ноччу лазіць па дрэвах?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Але ж нехта там быў!

Д о к т а р Ф р о б э р. Можа, вавёрка ці начная птушка.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. На дрэве сядзеў чалавек!

Д о к т а р Ф р о б э р (*недабразычліва*). Пану падалося. Дабранач! (*Знікае*).

З'ява 4.

На лясной дарозе, якая вядзе з маёнтка Мядзінцінталс у маёнтак Даўгялы. Граф Ш э м е т і прафесар В і т э м б а х няспешна шпацыруюць у бок Даўгялаў, бавячы час размовай.

Г р а ф Ш э м е т. Прабачце, прафесар, што не прапанаваў вам конную прагулку, але рэч у тым, што ўсе свойскія жывёлы – коні, сабакі – чамусьці мяне баяцца. Можа Вы, як вучоны, растлумачыце мне прычыну?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Я ўсяго толькі сціплы філолаг, а не псіхолаг.

Г р а ф Ш э м е т. Заўважце, што я ніколі не б'ю ні коней, ні сабак. Мяне б мучыла сумленне, калі б я хвастануў бедную жывёліну, якая зрабіла глупства, не ўсведамляючы гэтага.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Пахвальная рыса.

Г р а ф Ш э м е т (*задумліва*). А вось дзікія жывёлы мяне не шугаюцца. Адноўчы ўлетку я заснуў на лясным пагорку, а прагнуўся ад таго, што нехта ліжа мне твар.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Казуля?

Г р а ф Ш э м е т. Не паверыце: вялізная мядзведзіца!

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*уражаны*). І што вы зрабілі?

Г р а ф Ш э м е т. Зрабіў выгляд, што далей сплю. І мядзведзіца пайшла сваёй дарогай, не крануўшы мяне!

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Дзіўны выпадак. Зрэшты, жывёлы добра разбіраюцца ў людзях і адразу адчуваюць, хто можа зрабіць ім крыўду, а хто не. Вось я, напрыклад, вельмі люблю катой. І калі я падыходжу, каб палашчыць якога, яны ніколі не ўцякаюць...

Г р а ф Ш э м е т (*перарыняе*). А вам даводзілася, прафесар, зрабіць крыўду якой-небудзь жывёліне?

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*сумеўшыся*). Хацеў бы адказаць катэгарычна, што не, але быў адзін выпадак...

Г р а ф Ш э м е т. Цяжка паверыць, гледзячы на вас! Раскажыце, калі не сакрэт.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Гэта здарылася ва Уругвайскай рэспубліцы, дзе я даследаваў мову племені *чаруа*. Адночы, заблукаўшы ў бясконцых стэпах, не маючы ні ежы, ні пітва, я быў вымушаны ўзяць прыклад з індзейцаў, што былі разам са мной, - надрэзаць жылу каню і піць ягоную кроў.

Г р а ф Ш э м е т (*зацікаўлена*). І як вам спадабалася?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. З маральнага боку гэта было агідна. Але фізічна я пачуў сябе значна лепей і, дзякуючы гэтаму напою, выжыў і цяпер маю гонар размаўляць з панам.

На лясной дарозе нечакана ўзнікае В а р а ж б і т к а – старая бабулька з вялізным кошыкам грыбоў, які трымае абаруч перад сабой.

В а р а ж б і т к а. Паночкі, даражэнькія, купіце грыбы ў старой кабеты. Дайце зарабіць на чарку гарэлкі, каб сагрэць убогае цела.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*прыгледзеўшыся да грыбоў у кошыку*). Хоць я не батанік, але здаецца мне, што сярод гэтых грыбоў шмат ядавітых.

Г р а ф Ш э м е т (*смяецца*). Вы не ведаеце нашыя ліцвінскія страўнікі, прафесар. Яны як бляхай падбітыя. Нашыя сяляне ядуць усе грыбы, што знойдуць, і ім ад гэтага толькі лепей.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Не дазваляйце ёй каштаваць прынамсі, вось гэты, *agaricus pescator*, які я бачу ў кошыку! (*Працягвае руку да вялізнага чырвонага мухамора, каб выкінуць з кошыка*).

В а р а ж б і т к а. Прэч! Грыбы сцеражонья!

Побач з мухаморам у кошыку з'яўляецца змяіная галава, гадзюка шыпіць на Вітэмбаха, той спалохана адзёргавае руку.

Г а д з ю к а (*шыпіць*). Піркунс! Пі-р-кун-сс!

Нечакана Г р ы б-М у х а м о р такама прыўзнімаецца з кошыка і пачынае спяваць.

Г р ы б-М у х а м о р. Miszku su Loki, abu du tokiu... Miszku su Loki, abu du tokiu... Miszku su Loki, abu du tokiu...¹

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*працірае вочы ад здзіўлення*). Яны размаўляюць!

Г р а ф Ш э м е т (*кідае Варажбітцы некалькі манетак*). Нам не патрэбны твае грыбы, але вазьмі вось на гарэлку.

В а р а ж б і т к а (*да графа Шэмета*). Я не прымаю міласціны. Не падабаюцца мае грыбы, то можа я табе пагадаю, паночку?

Г р а ф Ш э м е т. А ты мяне бачыла раней? Ведаеш, хто я такі?

В а р а ж б і т к а. Не, паночку. Ведаю толькі, што табе не трэба ездзіць у Даўгялы. Белая галубка не для цябе.

Г р а ф Ш э м е т (*уражаны*). Што ты вярзеш старая?!

В а р а ж б і т к а. Белая галубка не для цябе. Ты моцны, у цябе кіпці і зубы. Тваё месца ў пушчы, там сёння звяры выбіраюць новага караля. Ідзі, можа, яны выберуць цябе!

Г а д з ю к а (*шыпіць*). Піркунс! Пі-р-кун-сс!

Г р ы б-М у х а м о р. Miszku su Loki, abu du tokiu... Miszku su Loki, abu du tokiu... Miszku su Loki, abu du tokiu...

В а р а ж б і т к а. Яны таксама цябе папярэдзваюць. (*Нядобра смяецца*).

Граф Шэмет робіцца змрочны як хмара перад навальніцай.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*заўважыўшы рэакцыю графа, да Вядзьмаркі*). Ідзі прэч, кабета! (*Прагнаўшы Варажбітку, да Шэмета*). Не звяртайце ўвагу на яе балбатню, граф! Відавочна, яна ўжо пакаштавала тых грыбоў, што назбірала!

¹ Мішка з мядзведзем – абодва тое самае (літ.).

Г р а ф Ш э м е т (*ачуняўшы*). Прабачце, прафесар! Прычына не ў грыбах. Мяне ўсе ведаюць у ваколіцы, і ведаюць, што я часта ежджу ў Даўгялы, бо закаханы ў тамтэйшай панне. Гэтая ведзьма таксама, відаць, не раз бачыла мяне на дарозе. Які-небудзь малойчык, зайздросны да нашага шчасця, даў ёй у лапу, каб яна наваражыла мне злы лёс і я перадумаў жаніцца. Я ўсё разумею, аднак яе словы кранулі мяне і я... у разгубіўся. А што вы параіце, прафесар?

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*здзіўлена*). У сэнсе?

Г р а ф Ш э м е т. Жаніцца мне ці не?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. У мяне цвёрдае правіла: я ніколі не даю парадаў у сардэчных справах.

Г р а ф Ш э м е т. Гэта мудра.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*усміхаецца*). Акрамя таго, я нават не бачыў вашай нявесты, граф.

Г р а ф Ш э м е т. Які я дурань... Хадземце хутчэй, прафесар. Я пазнаюмлю вас з паннай Юлькай.

З'ява 5.

У маёнтку Даўгялы. За сталом у гасцёўні п'юць гарбату пані Г а б р ы э л я Д а ў г я л а, доктар Ф р о б э р і ад'ютант Ленскі.

Д о к т а р Ф р о б э р (*апавядзе*). Мне таксама давалося служыць у расійскай арміі. Адночы пад Севастопалем у час Крымскай кампаніі, выконваючы абавязкі палкавога лекара...

Звініць званочак, у гасцёўню ўваходзяць г р а ф Ш э м е т і п р а ф е с а р В і т э м б а х. Усе прысутныя ўстаюць з-за стала, пані Г а б р ы э л я ідзе насустрач гасцям, каб павітаць іх. Габрыэлі каля 25-30-гадоў, у яе правільныя, шляхетныя рысы твару, але цяжка назваць яе прыгажуняй. Да таго ж апранута яна сціпла і някідка.

Г а б р ы э л я. Граф, як я рада вас бачыць. Можа хоць у вашай прысутнасці яны спыняць размовы пра армію.

Г р а ф Ш э м е т (*пацалаваўшы ручку Габрыэлі, да прафесара Вітэнбаха*). Пані Габрыэля, Анёл Ахоўнік гэтага дому. (*Да Габрыэлі, прадстаўляе Вітэнбаха*). Прафесар Вітэнбах, знаны філолаг і фалькларыст.

П р а ф е с а р В і т э н б а х (*схіліўшы галаву*). Маё шанаванне пані.

Г а б р ы э л я. Як нечакана! Я толькі ўчора чытала ваш артыкул пра казкі уральскіх народаў у кёнігсбэргскай “Навукова-літаратурнай газеце”.

П р а ф е с а р В і т э н б а х (*здзіўлена*). Сапраўды, нечакана.

Г а б р ы э л я (*узяўшы прафесара пад руку, падводзіць да стала*). Дазвольце, прафесар, я пазнаёмлю вас з нашымі гасцямі. Доктара Фробэра, вы, напэўна, ведаеце. А гэта – ад’ютант Ленскі, наш добры прыяцель.

Г р а ф Ш э м е т (*бурчыць*). Задобры...(*Да Фробэра*). Вашая прысутнасць тут, доктар, азначае, што маці сёння лепей?

Д о к т а р Ф р о б э р. Так, пане. Яна трызніла ўсю ноч, а раніцай заснула і я пакінуў яе пад наглядам апякункі.

Г р а ф Ш э м е т (*да Габрыэлі, нечакана пачырванеўшы*). А дзе пані Юлія?

А д’ю т а н т Л е н с к і (*усміхнуўшыся*). Нашая наяда прымярае новую сукенку, толькі што дастаўленую з Парыжу. Зараз выйдзе, каб забіць нас сваёй прыгажосцю. Вы прыехалі ў самы час, граф.

Г р а ф Ш э м е т (*недабразычліва*). Некаторыя асобы прыехалі яшчэ раней.

Г а б р ы э л я (*наспешліва*). Пане Міхал, як добра, што вы намовілі прафесара прыехаць да нас. Сядайце за стол, будзем піць сунічную гарбату і размаўляць на навуковыя тэмы. Мы з пляменніцай ужо стамілася ад армейскіх анекдотаў і выпадкаў з лекарскай практыкі.

Д о к т а р Ф р о б э р. Пацвяджаю, што ў асобе пані Габрыэлі прафесар знойдзе годнага суразмоўцу. (*Усміхаецца*). А вось ці зацікавяць навуковыя тэмы панну Юлію – не ведаю.

А д’ю т а н т Л е н с к і. У панны Юліі шмат іншых прывабных якасцяў. А вось і наша прыгажуня.

На парозе вітальні з’яўляецца Ю л і я І в і н с к а я ў яркай моднай сукенцы. Гэта надзвычай прыгожая і прывабная дзяўчына 16-18 гадоў.

Ю л і я (*з выклікам*). Ну, як?

Мужчыны ўзнімаюцца з-за стала, ад'ютант Ленскі і доктар Фробэр пляскаюць у далоні.

Доктар Фробэр. Багіня Юнона!

Ад'ютант Ленскі. Парыж у захапленні!

Юлія *(да графа Шэмета)*. А вы што скажыце, граф?

Граф Шэмет *(няўпэўнена)*. Сукенка вам пасуе.

Юлія. Пасуе? *(Гнеўна)*. І гэта ўсё?

Габрыэля *(устаўшы з-за стала)*. Ну, хопіць. Ад танных кампліментаў мы таксама стаміліся. Юлія, пан Міхал прывёз з сабой прафесара Вітэмбаха, вядомага ва ўсім свеце вучонага. *(Падыходзіць да Юліі, бярэ яе за руку і падводзіць да прафесара Вітэмбаха)*. Вось, пазнаёмся. Мы якраз збіраліся піць гарбату і паслухаць пана прафесара.

Юлія *(з цікавасцю)*. Ва ўсім свеце? *(Працягвае руку Вітэмбаху)*.

Прафесар Вітэнбах. Пані Габрыэля перабольшвае. *(Паслухмяна цалуе руку Юліі)*.

Юлія. А што прывяло такую славетасць у наш мядзведжы кут?

Прафесар Вітэнбах. Збіраю ліцвінскія і жамойцкія паданні. *(Кінуўшы асцярожны погляд на графа Шэмета)*. У прыватнасці мяне цікавіць вобраз мядзведзя у балтыйскім і славянскім фальклоры.

Юлія. Мядзведзя? І як, знайшлі што цікавае?

Прафесар Вітэнбах. Учора ў бібліятэцы графа знайшоў ажно два ліцвінскія паданні пра тое, адкуль узяліся мядзведзі.

Юлія. О, раскажыце!

Прафесар Вітэнбах. Паводле першай версіі, мядзведзі пайшлі ад чалавека, які ленаваўся працаваць і пад'ядаў мёд у чужых пасеках.

Доктар Фробэр. Вельмі падобна на лянівых ліцвінаў.

Прафесар Вітэнбах. Паводле другой, мядзведзь пайшоў ад чалавека, які хацеў напалохаць Бога.

Граф Шэмет. Напалохаць Бога?

Прафесар Вітэнбах. Так. Вывярнуў свой кажух навыварат і выскачыў у прыцемках насустрач прыхадню-незнаёмцу. Хацеў пажартаваць. А незнаёмец аказаўся Ісусам, які сказаў: “Вось так і хадзі ўсё жыццё ў кажуху”. І ператварыў мужыка ў мядзведзя.

Ад'ютант Ленскі. Нефартунны жарцік.

Г а б р ы э л я. Другое паданне больш цікавае.

П р а ф е с а р В і т э н б а х. А яшчэ я знайшоў выдатную гісторыю ў мясцовай хроніцы XVI стагоддзя. (*Міжволі кідае погляд на графа Шэмета*).

Ю л і я. О, раскажыце! Напэўна, нешта жажлівае і крывавае.

П р а ф е с а р В і т э н б а х (*задумліва*). Цікава, што чалавек, які ператвараецца ў мядзведзя, не ведае пра свае здольнасці і не памятае, што здарылася з ім ноччу. Адзін мясцовы баярын, магчыма продак графа Шэмета, пасварыўся з угорскім афіцэрам, прыдворным караля Стэфана Баторыя. Прызначылі на заўтра паядынак. Афіцэр меў славу заядлага дуэлянта, не аднаго няшчаснага адправіў на той свет. Баярын напярэдадні дуэлі кепска спаў, а калі прачнуўся, са здзіўленнем заўважыў, што мае параненую правую руку. "Як жа я буду біцца з угорцам параненай рукой?", -- падумаў баярын. Як тут чаладнікі прыносяць нечаканую навіну: дуэлі не будзе. Ноччу на афіцэра напаў мядзведзь і разадраў на кавалкі, хоць той і бараніўся адважна.

А д'ю т а н т Л е н с к і (*смяецца*). Простая мараль -- з мясцовымі лепей не задзірацца. (*Таксама кідае погляд на графа Шэмета*).

Д о к т а р Ф р о б э р. Атрымліваецца, што пярэваратнем быць вельмі зручна.

П р а ф е с а р В і т э н б а х. Не зусім. Паводле хронікі, баярына напаткала жахлівая смерць. Сяляне, у якіх па начах знікалі каровы і авечкі, выследзілі пярэваратня і спалілі дом разам з гаспадаром.

Западае ціша. Усе ўражаныя аповядам Вітэнбаха.

Ю л і я (*нечакана*). А не сустракалася вам паданне пра мядзведзя, які выкрадае дзяўчыну і цягне яе ў бярогу, каб зрабіць сваёй жонкай?

Западае доўгае маўчанне, усе стараюцца не глядзець на графа Шэмета. Раптам ад'ютант Ленскі ўсхопліваецца на ногі і б'е сябе далоньмі па ілбе.

А д'ю т а н т Л е н с к і. Пушкін!

Г а б р ы э л я (*недабразычліва*). Што з вамі, ад'ютант? Якія пушкі?

А д'ю т а н т Л е н с к і (*усхвалявана*). Я, чалавек вайсковы, не абазнаны ў літаратуры як пані Габрыэля, але паколькі маё прозвішча Ленскі, "Яўгенія Анегіна" я з цікавасці прачытаў. Дык вось, Пушкін апісвае ў рамане сон Таццяны: ёй сніцца, што мядзведзь цягне яе праз зімовы лес у свой шалаш.

Доктар Фробэр (*з недаверам*). У шалаш?

Ад'ютант Ленскі. Так у Пушкіна. На памяць, я канечне, не згадаю, але ў бібліятэцы пані Габрыэлі напэўна знойдзеца экзэпляр.

Габрыэля. Тым разам Ленскі мае рацыю. Нешта такое прыгадваю. Хаця я больш люблю чытаць Міцкевіча.

Юлія (*усхопліваеца*). Усё, я стамілася ад вашых нудных размоў. Я хачу таньчыць! Граф! (*Працягвае руку да графа Шэмета*).

Граф Шэмет (*вінавата*). Панна Юлія ведае, што я таньчу... як мядзвездзь.

Ад'ютант Ленскі. А я ахвотна патаньчу з паннай Юліяй, пакуль яна яшчэ не зрабілася графіняй Шэмет. (*Бярэ Юлію за руку*).

Юлія. Доктар, за раяль!

Доктар Фробэр. Слухаюся, прынцэса!

Юлія (*загадным голасам*). Прафесар, Габрыэля, далучайцеся да нас!

Прафесар Вітэнбах. Калі можна, я лепш пазнаёміўся б з вашай бібліятэкай.

Габрыэля. Ахвотна праводжу вас, прафесар.

Прафесар Вітэнбах і Габрыэля ідуць у бібліятэку, доктар Фробэр грае на раялі, Юлія і ад'ютант Ленскі таньчаць, граф Шэмет сядзіць за сталом самотны і змрочна назірае за танцорамі.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

З'ява 6.

Раніцай наступнага дня ў маёнтку Мядзінцінталс. Прафесар Вітэнбах вывучае кнігазбор бібліятэкі Шэметаў. Уваходзіць граф Міхал Шэмет, вінавата ўсміхаецца, убачыўшы прафесара за працай.

Граф Шэмет. Добрай раніцы, прафесар. Прабачце, што адрываю вас ад працы, але мне карціць даведацца вашыя ўражанні ад нашага візіту ў Даўгялы.

Прафесар Вітэнбах (*неахвотна вяртаючы кнігу на паліцу*). Як знаўца, магу аўтарытэтна сцвярджаць, што ваша бібліятэка лепшая, граф.

Г р а ф Ш э м е т. Пан ведае, што не бібліятэка мяне цікавіць. Як вам панна Юлька?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. На жаль, у кабетах я разумею менш, чым у кнігах. Але голым вокам відаць, што панна Юлія – надзвычай эфектная прадстаўніца жаночага полу. Такія экзэмпляры сустракаюцца раз на тысячу асобнікаў.

Г р а ф Ш э м е т. Вы гавораце пра яе як пра нейкага рэдкага матылька і ацэньваеце толькі знешні выгляд. А што вы скажыце пра яе разум, пра характар?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. З гэтага пункту гледжання, я б параіў вам, граф, лепей ажаніцца з яе цёткай, пані Габрыэляй. Я з прыемнасцю паразмаўляў з ёй у бібліятэцы амаль дзве гадзіны. Дарэчы, яна таксама не брыдка з твару і яшчэ даволі маладая.

Г р а ф Ш э м е т. Разумею вашу далікатнасць, прафесар. Скажам шчыра: панна Юлька – неверагодная баламутка і страшная какетка. Як вы думаеце, гэты бялявы ад’ютанцік ёй сапраўды падабаецца?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Чаму вы так вырашылі?

Г р а ф Ш э м е т. Ён хлюст і нахабнік, якраз такія падабаюцца жанчынам.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Мне здаецца, панна Івінская наўмысна какетнічае з ад’ютантам, каб выклікаць вашу рэўнасць. Вы цікавіце яе больш, чым ад’ютанты ўсіх армій на свеце.

Г р а ф Ш э м е т (*пачырванеўшы*). Дзякуй, што вы так лічыце.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*задумліва*). Няцяжка заўважыць, што паміж вамі існуе нейкі ўзаемны магнетызм. Вось толькі, ці можна назваць гэтае пачуццё каханнем і ці прынясе яно вам шчасце? Вы адважны чалавек, калі рызыкуеце прыняць капрызлівы характар вашай выбранніцы як дадатак да яе маладосці і прыгажосці. (*Сумеўшыся*). Выбачайце, граф, я нагаварыў лішняга. Але як святар я вельмі адказна стаўлюся да шлюбу.

Г р а ф Ш э м е т. Вядома, вядома. А як навуковец, вы прызнаеце раздвоенасць нашай натуры?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Што вы маеце на ўвазе?

Г р а ф Ш э м е т. Ці не даводзілася вам калі-небудзь глядзець з вяршыні вежы ці з краю прорвы, адначасова адчуваючы страх перад вышынёй і жаданне кінуцца ўніз?

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Гэта можна растлумачыць законамі фізіялогіі. Стомленасць, спрычыненая доўгім пад’ёмам ці ўзыходжаннем, выклікае прыток крыві да мозга, які...

Г р а ф Ш э м е т. Да д'ябла ваш прыток крыві, прафесар! Возьмем іншы прыклад. У вашай руцэ зараджаная зброя. Побач – ваш найлепшы сябар. Вам прыходзіць думка пусціць яму кулю ў лоб. Вы страшна баіцеся забойства і аднак пра яго думаеце. Мне здаецца, калі б усе думкі, якія прыходзяць нам у галаву за адну гадзіну... калі, скажам, усе вашыя думкі, пане прафесар, запісаць на паперы, яны склалі б вялізны том, і не знойдзецца такога адваката, які б на падставе напісанага не запатрабаваў для вас пазбаўлення правоў, не знойдзецца такога суддзі, які не пасадзіў бы вас у турму ці ў вар'ятню.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*уражаны нечаканым маналагам графа*). Калі ў маёй галаве ўзнікае нейкая думка, гэта яшчэ не значыць, што я зараз пачну дзейнічаць згодна з ёй ці ўвогуле буду мець такі намер. Ніколі ў мяне не было думкі некага забіць, але калі б такая думка і прыйшла б мне, дык мой розум яе прагнаў бы. Змагаючыся са сваімі пачуццямі, мы набываем новыя сілы, каб аслабляць гэтыя пачуцці і панаваць над імі!

Г р а ф Ш э м е т. Кіньце! Цяпер вы гаворыце не як навуковец, а яе святар. (*Хоча ісці, але раптам спыняецца*). Што датычыць панны Юлькі, не падумайце, што я ў яе закаханы па вушы і яе абагаўляю. Не. Мяне забаўляе яе вясёлы твар. “Твар іх беларужовы, як смоль, чорныя бровы”, -- пісаў пра такіх жанчын наш паэт Міцкевіч. Мне прыемна глядзець на яе белую скуру... А больш у ёй нічога добрага няма... Скура – так. А вось розуму – ані кроплі. Я ніколі не бачыў у ёй нічога іншага, як толькі прыгожую ляльку, на якую прыемна глядзець, калі нудзішся... Напэўна можна сказаць, што яна прыгожая... Скура ў яе проста чароўная!.. Пане прафесар, кроў, што цячэ пад гэтай скурай, мусіць быць смачнейшая за конскую?.. Як вы думаеце? (*Выбухае смехам і сыходзіць*).

З'ява 7.

У маёнтку Даўгялы. Напярэдадні шлюбу панне Ю л і і І в і н с к а й сніцца сон Таццяны Ларынай з прачытанага ўчора рамана Аляксандра Пушкіна “Яўгеній Анегін”².

² Татьяна в лес; медведь за нею;
Снег рыхлый по колено ей;
То длинный сук ее за шею
Зацепит вдруг, то из ушей
Златые серьги вырвет силой;
То в хрупком снеге с ножки милой
Увязнет мокрый башмачок;

Панна Юлія ад жаху крычыць і прачынаецца. У пакой ўваходзіць устрывожаная пані Габрыэля.

Г а б р ы э л я *(падыходзіць да ложка і сядзе побач з Юліяй)*. Што з табой, мая любая дзяўчынка? Чаму ты крычала? *(Хоча абняць пляменніцу)*.

Ю л і я *(вырываецца)*. Навошта ты падсунула мне гэтую агідную кніжку? *(Вымае з-пад падушкі “Яўгенія Анегіна” і кідае на падлогу)*. Мне прыснілася, што я – Таццяна Ларына, і мядзведзь валачэ мяне па сугробах у свой... шалаш!

Г а б р ы э л я. Ты сама папрасіла яе прачытаць. *(Устае і паднімае з падлогі кніжку)*. А параіў табе гэта зрабіць ад’ютант Ленскі.

Ю л і я. Пустагаловы ідыёт!

Г а б р ы э л я. Цалкам згодная з тваёй характарыстыкай. Але я хацела пагаварыць з табой не пра яго, а пра графа Міхала.

Ю л і я *(незадаволена)*. Зноў?

Г а б р ы э л я *(занепакоена)*. Ты ўпэўненая, што яго кахаеш?

Ю л і я. Колькі можна пытацца пра тое самае?

Г а б р ы э л я. Сёння адбудзецца ваш шлюб.

Ю л і я. Акурат таму тваё пытанне ўжо недарэчнае.

Г а б р ы э л я. Але шлюб можна адкласці ў любы момант! Я твая апякунка, толькі скажы!

Ю л і я. Я не ведаю, ці кахаю я графа. У мяне няма з чым параўнаць сваё пачуццё. *(Пазмрачнеўшы)*. Калі ён побач – ён мяне зліць і раздражняе. Калі яго няма – я думаю пра яго і мне яго бракуе... *(Пераканана)*. Напэўна ён кахае мяне.

То выронит она платок;
Поднять ей некогда; боится,
Медведя слышит за собой,
И даже трепетной рукой
Одежды край поднять стыдится;
Она бежит, он всё вослед:
И сил уже бежать ей нет.

Упала в снег; медведь проворно
Ее хватает и несет;
Она бесчувственно-покорна,
Не шевельнется, недохнет;
Он мчит ее лесной дорогой;
Вдруг меж дерев шалаш убогой;
Кругом всё глушь; отовсюду он
Пустынным снегом занесен...

Г а б р ы э л я. Не сумняваюся. Але, пагадзіся, што граф крыху дзіўны і нават... дзікі. А маці ягоная – увогуле вар’ятка.

Ю л і я. Я таксама вар’ятка. Бо толькі вар’ятка згадзілася б выйсці замуж за такога маўчуна. (*Рашуча*). Хопіць пра гэта. Я выходжу за замуж за графа Шэмета! Сёння госці ўбачаць прыгожую маладую ў шыкоўнай сукенцы і будзе добрая забава!

Г а б р ы э л я (*абурана*). Нельга так легкадумна ставіцца да шлюбу!

Ю л і я. Нельга так сур’ёзна як ты. Можа таму ты ніколі і не была замужам?

Г а б р ы э л я (*бяз крыўды*). Ах, ты, маленькая яхідна! (*Б’е Юлію падушкай*).

Ю л і я (*навесялеўшы*). А ты – лупатая сава! (*Хапае другую падушку і б’е Габрыэлю ў адказ*).

З’ява 8.

Невялічкая евангеліцкая капліца ў маёнтку Мядзінцінталс. Прафесар В і т э м б а х у шатах евангеліцкага святара праводзіць службу вячання графа Ш э м е т а і панны Ю л і і. Маладыя стаяць перад святаром, які задае ім пытанні і выслухоўвае адказы. На службе прысутнічае цётка і апякунка Юліі – пані Г а б р ы э л я Д а ў г я л а і маці графа Шэмета – Ч о р н а я П а н і, якой клапатліва апякуецца доктар Ф р о б э р. Ч о р н а я П а н і не звяртае на тое, што адбываецца вакол яе, ніякае ўвагі, лунаючы думкамі ў сваім дзіўным свеце. Прысутнічае на цэрэмоніі і ад’ютант Ленскі, які стаіць поруч з Габрыэляй Даўгялай.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Перад абліччам Бога і людзей, якія сабраліся ў гэтай капліцы, пытаюся ў вас, пан Міхал і панна Юлія, ці дабрахвотна вы ўступаеце ў гэты шлюб?

Г р а ф Ш э м е т. Так, дабрахвотна.

Ю л і я. Так.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Пан Міхал і панна Юлія, ці ўсведамляеце вы важнасць гэтага кроку і адказнасць за яго перад Богам і людзьмі?

Г р а ф Ш э м е т. Так, усведамляю.

Ю л і я. Так.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Ці ведае нехта з прысутных абставіны, якія б перашкаджалі заключэнню гэтага шлюбу? (*Уважліва глядзіць на прысутных*).

Ніхто не адгукаецца, доктар Фробэр на ўсякі выпадак далікатна абдымае Чорную Пані, але тая па-ранейшаму ні на што не рэагуе.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*канстатуе*). Такіх абставінаў няма. (*Да жаніха з нявестай*). Пан Міхал, ці згодні вы ўзяць у жонкі панну Юлію?

Г р а ф Ш э м е т. Так, згодні.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Панна Юлія, ці згодная вы выйсці замуж за пана Міхала?

Ю л і я. Згодная.

П р а ф е с а р В і т э м б а х Ці абяцаеце вы кахаць адзін аднаго і захоўваць вернасць адно аднаму ажно пакуль смерць вас не разлучыць?

Г р а ф Ш э м е т (*гучна*). Абяцаю кахаць Юлію і захоўваць вернасць ажно пакуль смерць нас не разлучыць.

Ю л і я (*ціха*). Абяцаю, пакуль смерць нас не разлучыць.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Абмяняйцеся пярсцёнкамі ў знак непарушнасці вашай клятвы. (*Падае жаніху з нявестай тацу з пярсцёнкамі*).

Граф Шэмет і панна Юлія абменьваюцца пярсцёнкамі.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Уладаю, данаю мне Богам, евангеліцкай царквой і людзьмі абвяшчаю вас мужам і жонкай. Алілуя.

Граф Шэмет і панна Юлія цалуюцца ў знак згоды і вечнай любові.

А д'ю т а н т Л е н с к і (*на вуха пані Габрыэлі*). Вашая пляменніца ў ролі навесты выглядае як прынцэса. Затое жаніх – хоць і з графскім тытулам – а, мядзведзь мядзведзем!

Г а б р ы э л я (*з дакорам*). Гэта вы ад зайздрасці, ад'ютант!

Ч о р н а я П а н і (*пачуўшы знаёмае слова нечакана ўпадае ў шал*). Мядзведзь! (*Паказвае на графа Шэмета*). Ён нясе жанчыну! Забіце яго! Страляйце, страляйце! (*Кідаецца на графа, узняўшы руку з відэльцам*).

Д о к т а р Ф р о б э р (*перахоплівае вар'ятку*). Графіня, вы ж абяцалі мне! (*Абурана*). Адкуль у вас відэлец? (*Адбірае відэлец у графіні*). Хочаце, каб я загадаў абрэзаць Вам валасы?

Г а б р ы э л я. О, Божа, навошта прывялі на шлюб гэтую вар’ятку?

Д о к т а р Ф р о б э р. Прабачце хвораю жанчыне. (*Хапае Чорную Пані ў абдымкі і выводзіць прэч з капліцы*).

Нечакана панна Юлія заходзіцца гучным смехам, разгублены граф Шэмет спрабуе супакоіць нявесту.

А д’ю т а н т Л е н с к і (*іранічна*). Пачынаць сумеснае жыццё са скандалу – дрэнны знак. Як вы лічыце, пані Габрыэля?

Г а б р ы э л я. Зноў зайздросціце, Ленскі?

А д’ю т а н т Л е н с к і. Вядома. Зайздросчу графу першай шлюбнай ночы.

З’ява 9.

Наступнай раніцай пасля шлюбу ў маёнтку Мядзінцінталс. Пакой маладых. На ложку нехта ляжыць. Вакно расчынена, лёгкі вецер камеча фіранкі, але ў пакоі досыць цёмна. Чуваць стук у дзверы і галасы.

Г о л а с д о к т а р а Ф р о б э р а. Пане граф, пані графіня, уставайце – час абедаць. Шлюбная ноч скончылася, госці непакояцца.

Г о л а с п а н і Г а б р ы э л і. Юлія, даражэнькая, мы ўсе вас чакаем!

Г о л а с д о к т а р а Ф р о б э р а. Ніхто не адгукаецца. Лакей прастаяў пад дзвярыма гадзіну, грукаў з дваццаць разоў, потым прабег да мяне.

Г о л а с п а н і Г а б р ы э л і. Напэўна, гэта чарговы жарт, але вельмі недарэчны. Юлія! Граф! Ад Юліі ўсяго можна чакаць, але ж вы, пане Міхал, дарослы чалавек!

Г о л а с п р а ф е с а р а В і т э м б а х а. Нешта тут не так. Няхай лёкай ламае дзверы.

Дзверы з трэскам расчыняюцца. Уваходзяць прафесар В і т э м б а х, доктар Ф р о б э р і пані Г а б р ы э л я. Фробэр падыходзіць да вакна і рассоўвае фіранкі, асвятляючы пакой. На ложку ляжыць разадранае цела панны Юліі, твар падрапаны, горла перарэзанае, паўсюль кроў. Графа Шэмета ў пакоі няма.

Убачыўшы цела Юліі, пані Габрыэля дзіка крычыць і закрывае твар рукамі.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*уражаны пераходзіць на родную мову*). О, mein Gott!³ Яе зарэзалі. (*Адводзіць позірк ад разадранага цела Юліі*).

Д о к т а р Ф р о б э р а (*падыходзіць да ложка, нахіляецца і ўважліва аглядае страшную рану*). Не. Яе загрызлі.

З’ява 10.

Праз год у доме прафесара В і т э м б а х а ў Кёнігсбергу. У пакоі гаспадар і ягоны госць -- доктар Ф р о б э р.

Д о к т а р Ф р о б э р. Праяжджаючы праз Кёнігсберг, не мог не завітаць да вас, прафесар. Расказаць пра смерць графіні. Каб вы ведалі, прафесар, як яна мяне замучыла, гэтая шайтанка. Я адчуваў сябе ў гэтым глухім маёнтку як у вязніцы і ніякія грошы не маглі кампенсаваць мне адарванасць ад цывілізацыі. Калі графіня нарэшце памерла, я стаўся самым шчаслівым чалавекам на зямлі і цвёрда вырашыў вярнуцца ў родную Германію, у *культурную* краіну. Вы мяне разумееце.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Так, разумю. А пра яе сына, графа Шэмета ёсць якія звесткі?

Д о к т а р Ф р о б э р. Пасля шлюбнай ночы граф знік бяследна, ніхто яго больш не бачыў. Было праведзена пільнае следства, забойцу Юліі Івінскай не знайшлі, але па ваколіцы пачалі гуляць плёткі... Нібыта ўся гэтая масакра – старанна разыграны спектакль. Разыграны ў змове цёткай Юліі – Габрыэляй Даўгялай і ад’ютантам Ленскім. Нібыта ў іх быў раманчык...

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Не можа быць!

Д о к т а р Ф р о б э р. О не, прафесар. Вы не ўяўляеце нікчэмнасці чалавечай натуры. Змова з мэтай завалодаць маёнткам Даўгялы, а потым і Мядзінцінталс. А смерць Юліі зваліць на графа Шэмета. Напэўна, графа яны таксама забілі, а цела закапалі недзе ў лесе.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Ніколі не паверу!

Д о к т а р Ф р о б э р. А ў мядзвездзя-пярэваратня верыце? Вы, адукаваны чалавек, навукоўца.

³ О, Божа! (ням.)

Западае доўгая паўза.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*заплюшчыўшы вочы*). Часам я ўяўляю, як ён бяжыць па лясной дарозе. Вялізны, калматы, буры мядзведзь. Бяжыць няўрымсліва, не спыняючыся. Бяжыць на волю, доўгачаканую, спрадвечную. Уцякаючы ад нас і... ад сябе ранейшага. Пераадольваючы раздвоенасць натуры, чалавечай і звярынай. Скінуўшы пугу судовых законаў і маральных забабонаў. Вольны ад абавязкаў, штодзённых клопатаў, парожніх планаў і абяцанняў. Свабодны як вецер. Шчаслівае дзіця матухны прыроды. У свеце, дзе няма паняццяў добра і зла, злачынства і пакарання. Дзе няма спагады і літасці, але затое няма хлусні і фальшу. Дзе ўсё дазволена і можна споўніць самыя патаемныя, загнаныя ў падсвядомасць жаданні... Я не апраўдваю яго, але часам... яму зайздросчу. (*Расплюшчвае вочы, глядзіць уважліва на доктара Фробэра*). А вы, доктар?

Д о к т а р Ф р о б э р (*начырванеўшы, абурана*). Што за пытанне?! Не чакаў ад вас такіх дзіўных думак, прафесар.

П р а ф е с а р В і т э м б а х (*згадаўшы словы графа Шэмета*). Скажыце, вам не здаецца, што калі б усе думкі, якія прыходзяць нам у галаву запісаць на паперы, скажам.. вашы думкі, яны склалі б вялізны том, і не знойдзецца такога адваката, які б на падставе напісанага не запатрабаваў для вас пазбаўлення правоў, не знойдзецца такога суддзі, які не пасадзіў бы вас у турму ці ў вар'ятню?

Д о к т а р Ф р о б э р (*нацярожана зірнуўшы на прафесара*). Час мне выпраўляцца ў дарогу! (*З палёгкаю*). Напэўна ніколі больш не сустрэнемся ў гэтым жыцці.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Напэўна, ніколі.

Доктар Фробэр выходзіць. Пачакўшы, прафесар Вітэмбах стукае касцяшкамі пальцаў па сталю. З суседняга пакою выходзіць пані Г а б р ы э л я Д а ў г я л а.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Чула?

Г а б р ы э л я. Якія плеткары! Якое ўбоства! У іх проста не хапае мазгоў прыдумаць больш цікавую гісторыю.

П р а ф е с а р В і т э м б а х. Так.

Г а б р ы э л я (*надыходзіць да Вітэмбаха, абдымае яго*). Дарэчы, грошы за прададзены маёнтак ужо ў Кёнігсберскім банку. Мы можам адпраўляцца ў падарожжа.

П р а ф е с а р В і т є м б а х. Спачатку Америка, потым Індія і Кітай...

Г а б р ы э л я. Так, як мы задумалі, любы мой.

П р а ф е с а р В і т є м б а х. Так, як мы задумалі, любая.

З а с л о н а